

Jakub Stankiewicz

**MIECZYŚLAW STOLARCZYK, ZBIEŻNOŚĆ I RÓŻNICE
INTERESÓW W STOSUNKACH POLSKO-NIEMIECKICH
W LATACH 1989–2009, [WYDAWNICTWO UNIwersYTETU
ŚLĄSKIEGO, KATOWICE 2010, 693 s.]**

Publikacja Mieczysława Stolarczyka analizuje uwarunkowania przyczyniające się do powstania między Polską a Niemcami obszarów współpracy, ale również zagadnień powodujących wzrost napięć. Autor wyjaśnia kontrowersje w relacjach bilateralnych, które w konsekwencji doprowadziły w okresie dwudziestolecia (od 1989/1990 do 2009 r.) do upadku koncepcji polsko-niemieckiej wspólnoty interesów.

Omawiając relacje polsko-niemieckie w tym czasie, Stolarczyk przedstawił również wydarzenia pozytywne z pozycji polityki bilateralnej i europejskiej. W ten sposób autor zachował balans pomiędzy głównymi sprzecznościami w interesach narodowych Polski i Niemiec, hamującymi rozwój kooperacji międzypaństwowej i europejskiej, a obszarami poszerzającymi współpracę oraz gwarantującymi dalsze pozytywne następstwa procesów pojednawczych i partnerskich.

Autor monografii (obejmującej dziewięć rozdziałów) podjął próbę udowodnienia, że formuła budowy polsko-niemieckiej wspólnoty interesów została przesadnie uznana za możliwą do osiągnięcia. Należy podkreślić, że sama koncepcja rozwoju polsko-niemieckiej współpracy powstała w niedługim czasie po podpisaniu polsko-niemieckich porozumień finalizujących procesy pojednania obu narodów. W pierwszej dekadzie XXI w. zaczęły jednak dominować obszary problematyczne w stosunkach polsko-niemieckich, i to znacznie silniej niż to miało miejsce wcześniej (m.in. budowa Centrum Przeciwko Wypędeniom, działalność

BdV oraz Powiernictwa Pruskiego w Niemczech, rozwój współpracy gospodarczej między Rosją i Niemcami, w szczególności Gazociąg Północny, dalszy kształt integracji europejskiej).

W analizie relacji polsko-niemieckich autor uwypuklił dowody potwierdzające bezzasadność oczekiwania na rozwój koncepcji wspólnoty interesów. Precyzując konkretne działania Polski i Niemiec, które zmierzały do polepszenia wzajemnych relacji lub powodujące eskalację kryzysu na linii Warszawa–Berlin, zachował bezstronność wniosków.

Publikacja omawia dwa główne obszary czasowe – pierwszy obejmuje lata 1989/1990–1998, a więc dekadę charakteryzującą się wzmocnionym rozwojem stosunków dwustronnych Polski ze zjednoczonymi Niemcami. W tym czasie powstała m.in., zanegowana przez autora, koncepcja K. Skubiszewskiego. Drugi okres to lata 1998–2009 – dekada obejmująca najważniejsze wydarzenia o charakterze europejskim i międzynarodowym, m.in. członkostwo Polski w NATO czy akcesja do UE w 2004 r.

Pierwszy przedział czasowy został potraktowany przez Stolarczyka syntetycznie – w porównaniu z drugim. Fakt ten wynika z poglądu autora o występowaniu w pierwszej dekadzie XXI w. szczególnego nasilenia kontrowersji niż w latach wcześniejszych. Prócz negatywnego ustosunkowania się Stolarczyka do zaistnienia między Polską a Niemcami formuły wspólnoty interesów, autor skrytykował ponadto jeszcze jedną, nośną tezę, podnoszoną przez niektórych publicystów i polityków, mianowicie twierdzenie o funkcjonowaniu stosunków zbudowanych na podstawie sprzeczności interesów Polski i Niemiec. Jego zdaniem błędne jest zarówno pierwsza formuła, jak i następna, pomimo diametralnie odmiennego ujęcia. Stolarczyk podkreśla, że na każdym etapie badanego okresu relacji polsko-niemieckich występowały z różną intensyfikacją zarówno zjawiska zbieżne, jak i rozbieżne. Stąd nie można jednoznacznie opowiedzieć się za którąkolwiek z nich.

Charakteryzując stosunki polsko-niemieckie w latach 1989/1990–2009 można wyszczególnić następujące przedziały czasowe: okres budowy podstaw polityczno-prawnych w latach 1989–1991, rozwój współpracy dwustronnej bez obciążeń w latach 1991–1998, występowanie różnicy interesów oraz wzrost kontrowersji w aspektach bilateralnych i międzynarodowych w latach 1998–2005, silne przekierowanie wzajemnych relacji w wyniku prowadzenia przez Polskę nowej polityki historycznej w latach 2005–2007, oraz budowa pragmatycznej współpracy od 2007 r.

Zdaniem Mieczysława Stolarczyka, powyższa publikacja nie odpowiada szczegółowo na wszystkie zagadnienia będące istotą realizacji polsko-niemieckiej polityki bilateralnej i europejskiej, ale ma na uwadze poruszenie tematyki kluczowej z punktu widzenia stosunków między tymi państwami, w szczególności w kontekście europejskim, a dokładniej mówiąc unijnym.

Autor posługuje się bogatą bazą źródłową, w skład której wchodzi oficjalne dokumenty dyplomatyczne, wypowiedzi polityków itp. Wykorzystane materiały źródłowe poddane zostały wnikliwej analizie krytycznej. Rozbudowane przypisy podkreślają doskonałą znajomość tematyki, a zaproponowane podejście badawcze czyni tę pozycję szczególnie godną polecenia.